

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Росица Колева*

*Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“
Научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанската дейност“*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (финансов контрол)“ в УНСС

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 2901/11.10.2024 г. на доц. Мария Воденичарова, заместник-ректор по научноизследователската дейност на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Адриана Атанасова Атанасова*

Тема на дисертационния труд: *„Добавената стойност за обществото от независимия финансов одит чрез системата за контрол върху качеството“*

Научен ръководител: *доц. д-р Красимир Йорданов*

1. Информация за докторанта

Докторантът е зачислен по докторска програма към катедра „Финансов контрол“ при Финансово-счетоводния факултет на УНСС по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (финансов контрол)“ съгласно Заповед № 571/21.03.2019 г. на ректора на УНСС.

Докторант Адриана Атанасова е завършила Националната природо-математическа гимназия „Академик Любомир Чакалов“, гр. София. Висшето си образование придобива в Университета за национално и световно стопанство с образователно-квалификационна степен

„бакалавър“ по специалност „Финансов контрол“ през 2017 г. и образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност „Одитинг“ през 2018 г., отново в УНСС.

Работила е като оперативен счетоводител в „Бизнес консулт такс“ ЕООД; като стажант координатор на проекти в Института на вътрешните одитори в България; като стажант одитор и помощник одитор в „АФА“ ООД; старши и главен инспектор, а от м. май 2022 г. – главен експерт „Методология и вътрешен контрол на качеството“ в Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО).

Владее писмено и говоримо английски език.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 185 страници компютърно набран текст, разпределен в: увод – 8 стр.; основен текст в три глави – 160 стр., включващ 27 таблици, 10 фигури; заключение – 5 стр.; списък на използваната литература, съдържащ 54 информационни източника, от които 21 на английски език.

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността и значимостта на темата, предмета, обекта, целта и произтичащите от нея задачи, методология, методика и ограничения на изследването. Дефинирана е тезата, че добавената стойност за обществото от независимия финансов одит е следствие от качеството на одита, което се гарантира от системите за контрол върху качеството. Формулирани са четири работни хипотези, които конкретизират основната теза.

Последователно в трите глави се изследват теоретични, методологически и приложни аспекти на независимия финансов одит, на контрола на качеството на одита и на системата за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори. В заключението авторът извежда в обобщен вид основните резултати от проведеното цялостно проучване. Тази структура на дисертационния труд осигурява свързаност и дълбочина на съответните части в хода на обосноваването на конкретните съдържателни характеристики, на една или друга хипотеза, модел, подход, съждение, препоръки към управленската практика и пр.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационният труд съдържа обхватно системно научно проучване и задълбочен анализ на системата за контрол върху качеството. Изследователските постижения на докторанта в научен и приложен смисъл систематизирано могат да се представят в следните няколко направления:

Първо, фокусирането на изследването върху теоретико-концептуалните основи на независимия финансов одит и контролът върху неговото качество. Подробно се обосновава основополагащата роля на системите за контрол върху качеството на одита и как чрез тези системи одитът носи добавена стойност.

Второ, детайлният и задълбочен научно-практически анализ на влиянието на качеството на одита за растежа на икономиката, рисковете от концентрация на пазара на одиторски услуги, елементите от системата за управление на качеството в одиторските практики, елементите от системата за гарантиране качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори, адекватността на изразените одиторски мнения върху ГФО на предприятия, обявени в несъстоятелност.

Трето, ново концептуално разбиране на системата за управление на качеството в одиторските практики като частен случай на модела за вътрешен контрол COSO, което допринася за цялостното възприемане на разработването и прилагането на системата за управление на качеството. Важен момент е, че предложеният нов подход е приложен от Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори.

Четвърто, направено е предложение всички констатации за пропуски и несъответствия, установени от инспекционните екипи на КПНРО, да бъдат включвани в докладите с резултатите от инспекциите.

Пето, изследователският дизайн на дисертацията включва и оценка на синергичен ефект от практическото приложение:

- на концепцията за независимия финансов одит;
- на качеството на професионалната дейност на регистрираните одитори;
- на усъвършенстването на контрола във връзка с промяна на подхода, методологията и правилата за проверки от надзорния орган;
- и обобщение на постигнатите резултати, подкрепено със синтез от конкретни позитивни изводи и препоръки, произтичащи от приложението на апробираните промени и отчетен положителен резултат за адекватността на докладваната информация.

С резултатите от проучванията, оценките и проведения анализ докторантът успява да докаже тезата, че добавената стойност от независимия финансов одит е следствие от неговото качество, което се гарантира от системите за контрол върху качеството, както и формулираните четири хипотези.

Дисертационният труд представлява завършено изследване с конкретни научно-теоретични и приложни резултати, потвърдени с апробирането на аргументиран методологически инструментариум за

идентифициране на одиторските практики, което доказва, че докторантът притежава адекватно ниво на специализирани познания по тематичното направление, които стоят в основата на избора на темата на дисертацията и изследователската методология, на осмислянето и следването на прагматичен подход към доказване на докторската теза, изпълнението на целите и задачите на проучването.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Авторът на дисертационния труд е открил четири приноса. Те са свързани с обогатяване на знанието чрез решаване на важен научен проблем – теоретичната, методологическата и приложната състоятелност на системата за управление на качеството в одиторските практики.

Приемам за реалистична и обективно отразяваща изследователските резултати Справката за приносите в автореферата. Според мен водещият принос е по отношение предложените практически решения за промяна на подхода, методологията и правилата за проверки от КПРО – изцяло в духа на поставената теза, свързана с добавената стойност за обществото от независимия финансов одит.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В подкрепа на дисертационния труд са представени четири научни публикации. Считаю, че те отразяват коректно научния потенциал на автора и допринасят за популяризирането сред научната и професионалната общност на изследователските постижения на докторанта.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в достатъчен обем от 47 страници, като структурно и концептуално възпроизвежда дисертационния труд. Съдържанието му обективно представя целта, задачите, изследователската теза, авторския принос, практическата значимост на изведените научни резултати и обосноваването на предложените в проведеното изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки и препоръки по дисертацията, независимо, че се откриват някои неточности, предимно от формално естество, които не променят положителната ми оценка за работата. Конкретните ми въпроси са следните:

- на стр. 159 от дисертацията е написано, че „има създадени съществени констатации в област изпълнение на одита, но няма създадена

обвързваща и съотнесима съществена констатация, отнасяща се до СУК. Т.е. няма ясно документирана следа за връзката между СУК и изпълнението на одита в досието на инспекциите.“ Въпросът ми е: Каква би била ефикасността от включване на референция към СУК при формулиране на съществените констатации, каквато референция предлагате като препоръка към КПНРО?

- на стр. 174 – Какви конкретни подобрения предлагате по отношение на анализа на адекватността на времевите и човешките ресурси, използвани за извършване на задължителен финансов одит съобразно обхвата и сложността на постия ангажимент?

8. Заключение

Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за прилагането му. Като отчитам актуалността и значимостта на проведеното научно изследване, дефинираните научно-приложни резултати и направените конкретни предложения към управленската практика, давам положителна оценка на дисертационния труд и положително заключение – „ЗА“ присъждането на ОНС „доктор“ по икономика на докторант Адриана Атанасова Атанасова по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (финансов контрол)“.

7 ноември 2024 г.
София

Подпис: .....
(доц. д-р Росица Колева)

REVIEW

From: Assoc. Prof. Dr. Rositsa Koleva
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
Department of "Control and Analysis of Economic Activity"
Scientific Specialty "Accounting, Control and Analysis of Economic Activity"
Regarding: Dissertation for the award of the educational and scientific degree
"Doctor" in the doctoral program "Accounting, Control and Analysis of
Economic Activity (Financial Control)" at UNWE

Basis for presenting the review: Participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order No. 2901/11.10.2024 of Assoc. Prof. Maria Vodenicharova, Vice-Rector for Scientific Research at UNWE.

Author of the dissertation: Adriana Atanasova Atanasova

Dissertation *topic*: "The Added Value for Society from Independent Financial Audit through the Quality Control System"

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Dr. Krasimir Yordanov

1. Information about the PhD Student

The PhD student is enrolled in a doctoral program at the Department of "Financial Control" at the University of National and World Economy in accordance with Order No. 571/21.03.2019 by the rector of the University.

PhD student Adriana Atanasova graduated from the National Nature-Mathematics High School "Academician Lyubomir Chakalov" in Sofia. She obtained her higher education at the University of National and World Economy, earning a Bachelor's degree in "Financial Control" in 2017 and a Master's degree in "Auditing" in 2018, also at UNWE.

She has worked as an operational accountant at "Business Consult Tax" Ltd; as a project coordinator intern at the Institute of Internal Auditors in Bulgaria; as an audit intern and assistant auditor at "AFA" Ltd; and as a senior and chief inspector, and since May 2022, as a chief expert in "Methodology and Quality Internal Control" at the Commission for Public Oversight of Registered Auditors (CPNRA).

She is proficient in written and spoken English.

2. General Characteristics of the Presented Dissertation

The dissertation consists of 185 pages of computer-typed text, structured as follows: introduction – 8 pages; main text in three chapters – 160 pages, including 27 tables and 10 figures; conclusion – 5 pages; and a list of references containing 54 sources, of which 21 are in English.

The introduction justifies the relevance and significance of the topic, the subject, object, aim, and derived objectives, methodology, methods, and limitations of the research. The thesis is defined as the value added to society from independent financial audits is a result of audit quality, which is ensured by quality control systems. Four working hypotheses are formulated to specify the main thesis.

In the three chapters, the theoretical, methodological, and applied aspects of independent financial auditing, audit quality control, and the system for ensuring the quality of the professional activity of certified auditors are sequentially examined. In the conclusion, the author summarizes the main results of the comprehensive study. This structure provides coherence and depth to the relevant parts, justifying the specific content characteristics of each hypothesis, model, approach, judgment, and recommendations for management practices.

3. Evaluation of the Scientific and Applied Scientific Results

The dissertation contains an extensive systematic scientific study and an in-depth analysis of the quality control system. The doctoral candidate's achievements in scientific and applied terms can be presented in several directions:

First, the focus on the theoretical and conceptual foundations of independent financial auditing and quality control. It details the fundamental role of quality control systems in auditing and how these systems add value.

Second, a detailed scientific-practical analysis of audit quality's influence on economic growth, risks from market concentration in audit services, elements of the quality management system in audit practices, the quality assurance system for registered auditors, and the adequacy of audit opinions on the financial statements of insolvent companies.

Third, a new conceptual understanding of the quality management system in audit practices as a specific case of the COSO internal control model, contributing to the development and application of the quality management system. An important point is that this new approach has been applied by the Public Oversight Commission for Certified Auditors.

Fourth, it is proposed that all findings of deficiencies and non-compliances identified by the inspection teams of the Public Oversight Commission be included in the inspection reports.

Fifth, the research design includes an assessment of the synergistic effect of the practical application of: the concept of independent financial auditing; the quality of professional activity of certified auditors; improvements in control related to changes in the approach, methodology, and inspection rules of the supervisory body; and a synthesis of the achieved results, supported by specific positive conclusions and recommendations based on the implemented changes and a positive outcome for the adequacy of reported information.

Through the research results, evaluations, and analysis, the doctoral candidate successfully demonstrates the thesis that the value added from independent financial auditing is a result of its quality, ensured by quality control systems, as well as the four formulated hypotheses.

The dissertation represents a completed study with specific scientific-theoretical and applied results, confirmed by an argued methodological toolkit for identifying auditing practices, proving the doctoral candidate's adequate level of specialized knowledge in the field, forming the foundation of the chosen topic and research methodology and a pragmatic approach to substantiating the doctoral thesis and fulfilling the study's aims and objectives.

4. Evaluation of the Scientific and Applied Contributions

The author has identified four main contributions related to enhancing knowledge by solving an important scientific problem – the theoretical, methodological, and applied soundness of the quality management system in audit practices.

I consider the contribution statement in the abstract to be realistic and objectively reflecting the research results. The main contribution, in my opinion, lies in the proposed practical solutions for changing the approach, methodology, and inspection rules of the Public Oversight Commission, fully aligning with the thesis related to the added value for society from independent financial auditing.

5. Evaluation of the Dissertation's Publications

Four scientific publications were presented in support of the dissertation. I believe they accurately reflect the author's scientific potential and contribute to disseminating the doctoral candidate's research achievements within the scientific and professional community.

6. Evaluation of the Abstract

The abstract is sufficiently extensive at 47 pages, structurally and conceptually reproducing the dissertation. Its content objectively presents the aim, objectives, research thesis, author's contributions, and the practical significance of the scientific results and substantiated recommendations in the conducted research.

7. Critical Remarks, Recommendations, and Questions

I have no critical remarks or recommendations regarding the dissertation, though some minor inaccuracies of a formal nature can be noted, which do not affect my positive evaluation of the work. My specific questions are as follows: on page 159 of the dissertation, it states that "there are significant findings in the area of audit execution, but there is no binding or relevant significant finding regarding the QMS (Quality Management System). That is, there is no clearly documented trace of the link between the QMS and audit execution in the inspection files." My question is: What would be the effectiveness of including a reference to the QMS in formulating significant findings, as you propose in your recommendation to the Public Oversight Commission?

On page 174, what specific improvements do you propose concerning the analysis of the adequacy of time and human resources used for mandatory financial audits in accordance with the scope and complexity of the engagement undertaken?

8. Conclusion

The dissertation meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and its implementing regulations. Considering the relevance and significance of the conducted scientific research, the defined scientific-applied results, and the specific recommendations for management practice, I give a positive assessment of the dissertation and a favourable conclusion – “FOR” the awarding of the Doctor of Economics degree to doctoral candidate Adriana Atanasova Atanasova in the field of Economics, doctoral program “Accounting, Control and Business Analysis (Financial Control)”.

Svishtov,
07.11.2024

Reviewer:
(Assoc. Prof. Rositsa Koleva)